

RUNKOVE VEDUTE SLOVENSКИH KRAJEV

Ksenija Rozman, Ljubljana

Starejši tuji pisci,¹ ki so pisali o delu in življenju slikarja Ferdinanda Runka, ne omenjajo, da je slikar slikal tudi na Slovenskem: na današnjem slovenskem Štajerskem in v nekaterih krajih na nekdanjem Kranjskem (na Gorenjskem in Notranjskem). Zato želim zbrati in popisati Runkova dela slovenskih krajev, ki so ohranjena pri nas v grafičnih listih. Hkrati želim opomniti tudi na Runkove risbe in gvaše naših krajev, ki so ohranjeni na tujem.

Ferdinand Runk se je rodil 14. oktobra 1764 v Freiburgu i. Br., umrl je 4. decembra 1834 na Dunaju. Tu je od leta 1785 obiskoval slikarsko akademijo in se posebej posvetil krajinarstvu. Slikal je v olju in gvašu in vrezoval tudi grafike. Njegove vedute so vrezovali tudi drugi grafiki. Odtiskovali in prodajali so jih v t. im. *suitah*, tj. serijah pejzažev ali vedut, izdelanih v enaki tehniki in enaki velikosti. *Suite* so menovali po založnikih.

Wurzbach omenja,² da je bil Runk zelo priljubljen slikar in da so njegova dela v glavnem v zasebnih zbirkah. Za nadvojvodo Johanna je v gvašu upodobil 24 vedut s Tirolske. Te je Piringer v akvatinti pripravil za odtise. Za kneza Jožefa Schwarzenberga je v gvašu naslikal 50 vedut s Češke in Štajerske. Knez Johann Liechtenstein je imel 20 vedut z Moravske. Pri grofu Labordeu v Parizu so bile Runkove vedute nizozemskih obmorskih krajev, obrežij rek Maas, Roer in Sambre. Rabski škof Ernst von Schwarzenberg je imel 24 vedut parka Aighen pri Salzburgu, ki jih je vrezal grafik Fr. S. Günther. Po Runkovih risbah je bila vrezana tudi zbirka, ki jo je hranil kanonik grof von Spaur. Na naslovni strani je napis »Spaziergänge in den Umgebungen Salzburgs« (Salzburg 1813).

Prva privilegirana grafična založniška hiša na Dunaju, Artaria, je izdala Runkove vedute glavnih evropskih in rezidenčnih mest. Vrezal jih je Johann Adam Klein. — Znanih je tudi okoli 50 radirank raznih pokra-

¹ Constant von Wurzbach: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, Wien 1874, pp. 268—269 (odslej citirano: Wurzbach, 1874); G(eorg) K(asper) Nagler: *Neues allgemeines Künstler-Lexikon*, Linz an d. Donau, 1910, pp. 453—454; Herman Alexander Müller - Hans Wolfgang Singer: *Allgemeines Künstler-Lexikon*, VI. Bd., Frankfurt am Main 1921, p. 135; Ulrich Theime-Felix Becker: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, XXIX, Leipzig 1935, pp. 211—212

² Wurzbach, 1874, pp. 268—269

jin in 10 listov s figurami, mlini in podobnimi motivi, vendar brez imen krajev ali drugih naslovov.

Runk je za življenja redko razstavljal. Leta 1822 je na dunajski slikarski akademiji postavil na ogled sliko *Tranfall z okolico*, leta 1824 pa osem oljnih slik z upodobitvami narave od gora z večnim snegom do morja. Pri tem ciklu je Wurzbach hvalil kolorit in obvladovanje svetlobe, slikanje raznih vrst rastlin, površino zemlje in voda. — Do smrti je bil dvorni slikar kneza Schwarzenberga. Za to družno je med leti 1799 in 1819³ slikal njena posestva, gradove in razvaline.

Walter Frodl⁴ je izpopolnil vednost o Runkovem delu s podatkom, da je grafik Johann Ziegler (1749—1802) vrezoval vedute Dolnje Avstrije, Zgornje Avstrije, Stajerske, Tirolske in Koroške, in sicer po predlogah Lovrenca Janša in Ferdinanda Runka. Koroške vedute je oskrbel Runk leta 1795. Dne 3. julija 1795 so mu namreč izdali dovoljenje za risanje in slikanje s pridržkom, da ne bo delal »geometrijskih in inženirskih« posnetkov. Serijo koroških vedut je založil ob koncu 18. stoletja Franz Xaver Stöckl. Glede Runkovih originalov je W. Frodl opomnil, da jih hrani dunajska Akademija likovnih umetnosti.

Ob razstavi *Die Kammermaler um Erzherzog Johann*, ki je bila leta 1959 postavljena v Gradcu, so omenili,⁵ da je bil Runk prijatelj slikarja Gauerma in da so bile tirolske vedute prvo naročilo, ki ga je dal Runku leta 1801 nadvojvoda Johann.

Drugi založnik na Dunaju, ki je izdal Runkove upodobitve, je bil Franz Xaver Stöckl. Veduto Celja, ki jo je v okviru suite izdal Stöckl, vrezal pa Johann Ziegler, našteva med celjskimi primerki že leta 1882 Joseph von Zahn.⁶ Walter Koschatzky⁷ je opomnil še na tretjega Runkovega dunajskega založnika, Josepha Ederja. Ta je pri njem naročil tirolske vedute. Ederjeva založniška hiša je bila na Grabnu. Ustanovljena je bila leta 1789 in je bila poleg Stöcklove založbe druga dunajska konkurenca založbi »Artaria«.

Joseph von Zahn⁸ je torej med prvimi objavil podatke o grafičnem listu s pogledom na *Celje* s severne strani. List je bil pozneje večkrat reproduciran, vendar z najrazličnejšimi predpostavkami, kdaj naj bi bila veduta posneta.⁹ V zadnjem času je celjsko veduto časovno natančneje

³ Thieme-Becker, XXIX, Leipzig 1935, p. 211

⁴ Walter Frodl, *Kärnten in alten Ansichten*, Graz-Wien (1949), pp. 23, 24, 49, 50—52

⁵ *Die Kammermaler um Erzherzog Johann*, Neue Galerie am Landesmuseum Joanneum, Graz 1959, p. 88

⁶ (Joseph von) Zahn, *Stiria illustrata, MhVst*, XXX, št. 296, 1882, p. 40

⁷ Walter Koschatzky: *Das Jahrhundert des Wiener Aquarells: 1780—1880*, Albertina, (Wien) 1973, p. 19

⁸ (Joseph von) Zahn, *Stiria illustrata, MhVst*, XXX, št. 296, 1882, p. 40

⁹ Zahn datira list v čas okoli 1810; Janko Orožen: *Zgodovina Celja*, III. del, Novoveško Celje (1456—1848), Celje 1930, je pod to podobo, kjer ni imenoval avtorja risbe in grafike, zapisal: »Celje okrog leta 1830«; Jože Curk, *Razvoj celjske mestne vedute, Celjski zbornik*, 1957, p. 260, ga postavlja v čas okoli 1815; Milena Moškon, *Upodobitve naselij in stavb s celjskega področja: Katalog zbirke v celjskem muzeju, Celjski zbornik*, 1968, p. 238, v čas okoli 1810; Jože Curk, »Vedute štajerskih trgov in mest, *CZN*, n. v. 5, 1969, p. 316, pa okoli 1805

opredelil Ivan Stopar¹⁰ z opombo, da je morala nastati pred velikim požarom leta 1798. Takrat je mesto zgubilo baročno podobo, ki jo na veduti še vidimo — prim. zvonik opatijske cerkve s čebulasto in later-nasto streho. Mesto je imelo pred tem požarom še srednjeveško obzid-je in tudi tega je slikar s pogledom od severa še v celoti zajel.

Na Runkovo ime in njegove upodobitve naših krajev naletimo v domači literaturi še nekajkrat. Mihael Arko¹¹ je pred vojno objavil Runkovo veduto *Idrije*. Jožetu Curku so znane iz Stöcklove suite poleg celjske vedute še Runkove vedute *Dravograda*, (*Gornje*) *Radgone*, *Maribora* in *Ptuja*.¹² Sergej Vrišer¹³ je objavil podobo *Maribora*. Grozdana Kozak¹⁴ je razstavila grafične liste iz Ederjeve suite in jih datirala v čas okoli 1800: *Most na Savi pri Črnučah*, *Pogled na Ljubelj s kranjske strani* in *Na ljubeljskem prelazu*. Naštetim listom, ki so bili do zdaj objavljeni, dodajamo še *Ljubljano*, ki jo hrani Grafični kabinet Narodnega muzeja¹⁵ v Ljubljani, en primerek pa Mestni muzej v Ljubljani, ter grafiko *Tržiča*, ki visi v zbirkah tržiškega muzeja, in *Skofje Loke* iz Loškega muzeja v Škofji Loki.

Vse naštete upodobitve so izšle kot kolorirani bakrorezi pri založbi Stöckl ali Eder na Dunaju. Stöcklove grafike je vrezoval Johann Ziegler (1749—1802), Ederjeve pa Karl (Carl) Postl (1769—1818). Le en sam list, ki ga danes poznamo, *Ljubelj* — hrani ga Narodni muzej v Ljubljani — je za Ederjevo suito vrezal Kilian Ponheimer, bržkone Ponheimer mlajši, ki je živel med leti 1788—1829. Ni še natančno dognano, koliko listov je zajemala posamična suite, v katero so šteli tudi listi naših krajev, in kateri kraji so bili upodobljeni. Kolikor jih je bilo mogoče zbrati, jih naštevam v kataloškem delu, vendar pa je seznam zagotovo nepopoln.

Po ohranjenih risbah, akvarelih, gvaših in koloriranih bakrorezih vidimo, kjer vse se je slikar mudil. Na Štajerskem je posnel (*Gornjo*) *Radgono*, *Ptuj*, *Maribor* in *Celje*. Vse upodobitve so izšle v Stöcklovi suiti, grafike pa je vrezal slikar in grafik Johann Ziegler, ki je leta 1802 umrl na Dunaju. S tem je datiranje teh vedut postavljeno pred leto 1802. Od koroških krajev v okviru naših meja poznamo le *Dravograd*, z avstrijske Koroške *Celovec* in *Beljak* in z avstrijske Štajerske *Gradec*. Tudi ti so izšli v Stöcklovi suiti, vrezal pa jih je Ziegler. Nastanek teh upodobitev časovno natančneje opredeljuje omemba Ivana Stoparja,¹⁶ ki je

¹⁰ Ivan Stopar, Stare celjske vedute, ČZN, n. v. 9, zv. 2, 1973, p. 277

¹¹ Mihael Arko: *Zgodovina Idrije*, Gorica 1931, p. 105

¹² Jože Curk, Vedute štajerskih trgov in mest, ČZN, n. v. 5, Maribor 1969, p. 318, 321, 324

¹³ Sergej Vrišer: *Stari Maribor*, Zbirka vodnikov, Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, št. 49, Ljubljana 1975, p. 5, datira veduto na začetek 19. stoletja

¹⁴ Grozdana Kozak: *Promet na Slovenskem 17.—19. stol.: Slikovni viri iz grafične zbirke Narodnega muzeja*, Ljubljana 1975, p. 26

¹⁵ Nanjo me je opomnila kustodinja Narodnega muzeja v Ljubljani, Grozdana Kozak, ki mi je za študij dala na voljo vse Runkovo gradivo, ki ga hrani Narodni muzej. Kustodinji Pokrajinskega muzeja v Celju, Mileni Moškon, dolgujem zahvalo za opombe in literaturo o grafiki Celja, prof. dr. Sergeju Vrišerju pa za podatke o grafikah, ki jih hrani Pokrajinski muzej v Mariboru.

¹⁶ Ivan Stopar, Stare celjske vedute, ČZN, 1973, p. 277

veduto *Celja* postavil v čas okoli velikega požara leta 1798. Nadaljnjo oporo za datiranje štajerskih in koroških vedut daje tudi Walter Frodl¹⁷, ki je zapisal, da je celovski okrožni urad dne 3. julija 1795 izdal dovoljenje, s katerim je smel Runk nemoteno slikati koroške kraje.

Listine iz leta 1795 v Zgodovinskem arhivu v Ljubljani¹⁸ pričujejo, da Runk ni prejel dovoljenja le za risanje vedut na Koroškem, temveč tudi na Štajerskem in Kranjskem. V teh listinah je zapisano, da je leto dni pred tem imel težave z oblastmi, zdaj pa so posamični uradi priporočali, naj ga ne ovirajo pri slikarskem delu in perspektivnem risanju krajev. Poudarili pa so, da ni dovoljeno geometrično ali topografsko risanje. — V listini iz leta 1801,¹⁹ ki so jo poslali nabornim okrajem, je znova zapisano, da je Runku dovoljeno risati na Koroškem, Kranjskem in Štajerskem in Tirolskem. Vsa dovoljenja je Runk dobil s priporočilom prezidenta dunajske slikarske akademije grofa Cobenzla. Okoli leta 1801 je Runk torej še mogel risati naše kraje, vendar je večji del risb le moral končati med leti 1795—1801. To dokazujejo podobe mest (Celje, Ljubljana) in resnica, da je nekatere med njimi vrezal grafik Johann Ziegler, ki je umrl leta 1802.

Iz dnevnikov slikarjev topografov in veduistov vemo, da so se ti radi dlje časa mudili v enem okolju in da so se tja vračali tudi pozneje.²⁰ Kljub temu pa so vedute določenega okoliša po pravilu celota, ki časovno ni predaleč narazen. Zato vedute današnjih slovenskih krajev iz Stöcklove suite — *Gornjo Radgono, Ptuj, Maribor, Celje* in *Dravograd* — postavljamo v čas med leto 1795, ko je slikar prejel dovoljenje za risanje na Koroškem, Kranjskem in Štajerskem, in med leto 1798, ko je požar spremenil podobo Celja.

Betka Matsche von Wicht, ki pripravlja razstavo Runkovih del, me je opomnila,²¹ da grof Zinzendorf omenja v svojih spominih, kako je grof Karl Zinzendorf leta 1796 kupil Runkovo veduto *Trsta*. To veduto je vrezal Anton Herzinger.²² Isti bakrorezec je vrezal tudi Runkovo veduto *Ravbarjevega stolpa* pri Planini.²³ Skico *Ravbarjevega stolpa* z izvirov Unice in Obrezovimi mlini poznamo.²⁴ Na hrbtni strani tega lista pa najdemo še eno skico, ki v obrisih s svinčnikom posnema morsko пристanišče — po vsej verjetnosti Trst. Runk je v okolici Planine narisal še *Cerkniško jezero, Grad Hasberg* pri Planini, pod *Ravbarjevim stolpom* pa kar več motivov *Planinske jame*: pogled na izvir Unice, vhod v Planinsko jamo in pogled na Obrezove mlino. Ta motiv je vrezal Karl Postl. Po obliki črk in napisov sodeč je list založil Joseph Eder. Iz istega vzroka pripisujem Postlu in Ederju tudi list *gradu Hasberg*. V risbi sta ohranjena še dva pogleda na skalnati vhod v Planinsko jamo (kat. št.

¹⁷ Walter Frodl: *Kärnten in alten Ansichten*, Graz-Wien (1949), p. 24

¹⁸ R/I, Fasc. 151, Fol. 115 (dat. jul. 1795), 116, 117 (dat. 10. jul. 1795, 6. in 9. 7. 1795), Ljubljana, Zgodovinski arhiv

¹⁹ R/I, Fasc. 151, Fol. 778 (dat. Ljubljana 24. 5. 1801), Ljubljana, Zgodovinski arhiv

²⁰ Emilijan Cevc, *Vedute slovenskih krajev iz začetka XVIII. stoletja, Kronika*, VIII, 2. 1959, p. 78

²¹ Pismo, dat. Heidelberg, dne 26. 4. 1977

²² Albertina, *Sammelband D. III*, 47, fol. 5

²³ Albertina, *Sammelband D. III*, 47, fol. 7

²⁴ Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11775

32 in 33) in pogled iz Planinske jame do Ravbarjevega stolpa, ki ga vidimo na obzorju (kat. št. 36).

Kraški svet je Runku nudil še več motivov. Ne vemo, ali jih je sam izbral ali jih je upodobil po naročilu, vsekakor pa je opozoril na lepoto jame *Vilenice*, *Pivške jame* in *Črne jame*. Sekundarni napisi pod risbami, »Adelsberger Grotte«, so netočni. Postojnska jama je danes tujcem res najbolj znana, vendar je bila urejena in dostopna javnosti šele leta 1818. Pred tem so že sredi 18. stoletja turisti obiskovali jamo Vilenico, Črno jamo in druge, ki jih je obiskal tudi Runk. Postojnska jama je ena zadnjih, kamor so začeli zahajati poleg turistov tudi slikarji.²⁵

Serijo Runkovih vedut s Kranjske postavljamo na konec 18. stoletja. V tej misli nas utrjuje vednost, da se je okoli leta 1796 Runk mudil v Trstu. Pogledi na *Ljubeljski prelaz*, *Škofjo Loko*, *Ljubljano*, *Planinsko jamo* in *Idrijo* — vse je vrezal Karl Postl, založil pa Joseph Eder — kažejo na Runkovo pot prek Ljubelja na Gorenjsko skozi Tržič, Kranj, Škofjo Loko, Ljubljano, skozi Notranjsko in vse do Trsta. Pri tem se je posebej pomudil ob raznih pogledih na strmo tovarniško pot čez Ljubelj. Zamikala ga je Ljubljana, ki ji je posvetil največ risb. Če je v okviru cesarstva, kjer je bival, moral leta 1795 posebej prejeti dovoljenje za slikanje v naravi, vendar z opombo, da ne sme risati geometrijskih in inženirskih posnetkov, potem si težko mislimo, da bi bil v dneh Napoleonove Ilirije v letih 1809—1813 prišel z avstrijskega Dunaja slikat »francosko« Ilirijo. Dolga je vrsta zgodb, ki pripovedujejo, kako so na Avstrijskem in v Napoleonovih deželah zapirali in preganjali slikarje vedutiste, ker so jih imeli za vojne špijone. Glede datiranja nam da misliti napis pod upodobitvijo gradu Hasberg: »Graf Cobenzlsch Schloss Hasberg«.²⁶ Zadnji iz rodu Cobenzlov, grof Philipp, je umrl leta 1810 in po njegovi smrti je grad prešel v last grofov Coroninijev. Oporo za datiranje kranjskih vedut daje upodobitev Tržiča z gradom Neuhaus, ki je pogorel leta 1811. Na novo ga je pozidal maršal Radecki.²⁷ Runk je Tržič upodobil pred tem požarom, kar je najbolj razvidno prav iz oblike stare grajske stavbe. In nazadnje Ljubljana: na dveh risbah (kat. št. 20 in 21) je naslikan stolp piskačev, ki so ga podrli proti koncu 18. stoletja.²⁸ Na risbi pristanišča ob Ljubljanici (kat. št. 21) še ne vidimo mitniške hiše, ki je v 19. stoletju že stala. Tudi Špitalski most (kat. št. 20) brez mestnih vrat pričuje z gostoto kramarskih hiš in stavb ob mostu (Mayrjeva hiša, Puchfinkova hiša itn.) o podobi Ljubljane ob koncu 18. stoletja. Mestno obzidje in obrambni stolpi so še precej ohranjeni, kar tudi govori za čas pred letom 1800, saj vemo, da so začeli obzidje podirati v 80. letih 18. stoletja.²⁹ — Mislim, da smemo tudi Ederjevo suito z upodobitvami Kranjske datirati na konec 18. stoletja ali kar okoli leta 1796, ko se je Runk mudil v Trstu in na Kranjskem. Kot vemo iz nje-

²⁵ Adolf Schmidl: *Die Grotten und Höhlen von Adelsberg, Lueg, Planina und Laas*, Wien 1854

²⁶ Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št 11151

²⁷ Cene Avguštin: *Tržič in okolica*, Zbirka vodnikov, Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, št. 23, Ljubljana 1970, p. 24

²⁸ *Ljubljana. Podobe iz njene zgodovine*, Založila »Kronika«, Ljubljana 1962, p. 22

²⁹ o. c., p. III

govega življenja, je leta 1799 že začel slikat za kneza Schwarzenberga in leta 1801 je sprejel naročila nadvojvoda Johanna.

Runk šteje v vrsto slikarjev veduistov, ki so z natančnim slikanjem zapustili poleg umetnin tudi zgodovinsko dokumentirane priče o starih mestih, naseljih in izrezih iz narave. Mik Runkovih del doživimo zlasti ob pregledu njegovih gvašev. Kompozicije je gradil po znanih pravilih holandskih krajinarjev 17. stoletja: poglede uokvirjajo drevesa, ospredje, kjer sedijo, hodijo in se pogovarjajo štafažne figure, je dvignjeno v obliki nizke vzpetine, temu pa sledi poglobljajoči se prostor z mestno veduto, ki sega do tretjega pasu, do hribov in planin v ozadju. Štafažne figure, njihovo nošo in opravila je posnemal po značilnostih, na katere je naletel v posamičnih krajih: na Muri in Dravi je upodobil splavarje, v podzemeljskih jamah je posnel domačine z baklami in leščerbami, ki osvetljujejo svet kapnikov radovednim turistom, na Ljubelju je narisal tovarnike in njihovo vprego itn. Ko je slikal vedute mest in krajev, je le-te zajel s širokim zaledjem naravnega okolja in se ni omejeval samo na zazidane dele naselij. Grafični listi mnogokrat niso zajeli njegovih izrezov iz narave z mikavnimi pogledi na planine, vijugaste reke, ceste in travnike, ker je bila velikost listov zaradi mer *suite* omejena. Ko je po popotnih skicah pozneje v gvašu prirejal povečane vedute, je še določneje dokazal, da je obvladal slikanje prostora in globine pogledov; obvladal je tudi tehniko akvarela in gvaša. Pa tudi ves drugi opus, ki še ni bil objavljen, priča, da Runka ne smemo šteti le za mehničnega, pedantnega posnemovalca in prerisovalca narave. Morda po naročilu in iz lastnega interesa se je posvečal tudi slikanju rastlin, gorskih vrhov, dolin in ljudskih noš.

Runkove vedute so dobrodošel dokument o podobi naših krajev ob koncu 18. stoletja in dopolnjujejo našo vednost o spremembah, ki so jih ti doživeli. Sprejmljamo jih od Merianovih (1641—1650) vedut, prek upodobitev neznanega šlezjskega popotnika z začetka 18. stoletja in do Runkovih ob koncu 18. stoletja.

KATALOG DEL

I CELJE

Sl. 68

Akvarelirana perorisba, 11,1 × 25,4 cm

zg. napis: Stadt Cilly

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett,

inv. št. 11304

med leti 1795—98

Pogled na mesto z jugozahodne strani pred velikim požarom leta 1798. Ohranjena sta še mestno obzidje in stara, baročna kapa zvonika župnijske cerkve. Dobro vidimo celjsko grofijo, ki jo je slikar brzkone še enkrat izrisal z arkadami na dvorišču, in sicer v desnem zgornjem oglu lista. V levi zgornji polovici lista pa je narisal še posamične hiše.

Lit.: Ksenija Rozman, Ferdinand Runk in njegove upodobitve slovenskih krajev, *Sinteza*, 43, 44, 1978, p. 91, sl. 14 (od tod cit.: Rozman, 1978)

Risba s svinčnikom, perorisba, 26,8 × 46,1 cm

1. sp. napis s svinčnikom: Stadt Cilly

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett,

inv. št. 11205

med leti 1795—98

Večja veduta mesta s severne strani pred požarom leta 1798. Desno zgoraj je skica moške figure v ljudski noši, ki je Runk v gvašu ni ponovil (prim. kat. št. 1 in 3).

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 2

3 CELJE

Gvaš, 26 × 41 cm,

spodaj prilepljen list z napisom v bistru: La ville de Cilly

Dunaj, Albertina, Ö. XVIII, Bd. 16, inv. št. 4357,

med leti 1795—98.

Veduta mesta s severne strani pred požarom leta 1798. Po tem gvašu je Johann Ziegler vrezal bakrorez za Stöcklovo suito (kat. št. 4 in 4a).

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 3.

4 CELJE

Koloriran bakrorez, 26,4 × 40,2 cm

sign. 1. sp.: Runk del., Cum Priv. S. C. M., d. sp.: Ziegler sc,

napis spodaj: Die Stadt Cilli / La Ville de Cilli,

v sredini sp.: Wien, bey F. X. Stöckl

Celje, Pokrajinski muzej, inv. št. G/VI—25, Z/296 C,

med leti 1795—98

Veduta mesta s severne strani pred požarom leta 1798, ki jo je za Stöcklovo suito vrezal Johann Ziegel. Z leve strani proti desni se vrste: cerkev sv. Jožefa, Kalvarija, stari grad, cerkev sv. Maksimilijana in sv. Duha, opatijska cerkev in Marijina cerkev, v ozadju v sredini je Miklavžev hrib s cerkvijo in levo spodaj ob vznožju kapucinska cerkev brez stolpa. — Ivan Stopar³⁰ omenja poskusni odtis te vedute brez napisov. Hrani ga graški Steiermarkisches Landesarchiv, Ortsbilder-sammlung, Cilli I/2.

Lit.: (Joseph von) Zahn, *Stiria illustrata, Mitteilungen des Historischen Vereins für Steiermark*, zv. XXX, Graz, 1882, p. 40, št. 296; Jože Curk, *Razvoj celjske mstne vdute, Celjski zbornik 1957*, Celje, p. 260; Milena Moškon, *Upodobitev naselij in stavb s celjskega področja: Katalog zbirke v celjskem muzeju, Celjski zbornik 1968*, Celje 1968, p. 238; Jože Curk, *Vedute štajerskih trgov in mest, ČZN*, n. v. 5, 1969, p. 316; Ivan Stopar, *Stare celjske vedute, ČZN*, n. v. 9, 2. zv., 1973, pp. 266, 277, sl. na str. 278.

³⁰ Ivan Stopar, *Stare celjske vedute, ČZN*, n. v. 9, 2. zv., 1973, p. 277, št. 23

4a CELJE

Koloriran bakrorez, 27 × 38,5 cm (obrezan list),
napis »Die Stadt Cilli« je ohranjen v passe-partoutu,
Ljubljana, Narodni muzej, inv. št. 1013,—4156,
med leti 1795—98.

Prov.: list so kupili leta 1937 iz zbirke Hinka Ledererja v Zagrebu.

Veduta mesta s severne strani pred požarom leta 1798. Primerek iz
Stöcklove suite kot kat. št. 4, le da je list obrezan in brez napisov.

5 CERKNISKO JEZERO

Akvarel, 18 × 43 cm

napisi s svinčnikom: zg.: Slivniza, v sredini nad hribom:

Kreuzberg, Otok in d. zg.: Javornik;

list je nalepljen na moder karton s sekundarnim napisom l.:

F. Runk: del:, — v sredini pa: Der Zirknitzer See,

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett,
inv. št. 5815

konec 18. stol.

Prov.: v sredini kartona spodaj nalepka z natisnjenim besedilom:

Der kais. Akademie / d. Bild Künste / von ihrem Mitglied / Hrn. Fr.
Jäger / verhert

Skica Cerknškega jezera in Cerknice z jugozahodne strani. Ob levem robu je cerkev sv. Roka, Cerknica z dobro vidnim protiturškim taborom in Slivnico, v ozadju so Križna gora, naselje Otok in Cerknško jezero. Ob desnem robu risbe je pobočje Javornika. Desno spredaj je Dolenje jezero s cervkivo. V ospredju sta stoječa in sedeča figura s tremi kravami. To štafažno skupino je Runk v gvašu spremenil (kat. št. 6) v stoječ pastirski par, čredo pa pomnožil in jo razdelil po travniku. V gvašu je spustil drevesi ob levem robu, tako da je Cerknško jezero vidnejše, bolj pa je poudaril drevo v levi tretjini risbe in natančneje izrisal druga drevesa in grmovje.

List izvira iz zbirke Franza Jägra ml. (1781—1839),³¹ člana dunajske slikarske akademije, kot pove nalepka na modrem papirju. Franz Jäger je bil stavbenik, kamnosek in, kot njegov oče, velik zbiralec umetnin. Dunajski akademiji je podaril mnogo risb — med njimi npr. tudi veliko število Kavčičevih del. Vse je imel zgledno nalepljene na modrem kartonu, obrobljene s tušem, kot je bila navada v prvi polovici 19. stoletja, in večkrat opremljene z napisi o avtorju in naslovu umetnine. Sekundarna pisava na levem robu spodaj, »F. Runk: del:«, je iste roke, ki je na hrbtni strani Kavčičevega akvarela (inv. št. 1093, Akademie der bildenden Künste) zapisala: Fr. Caucig Dir: del.

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 5

³¹ Theodor Frimmel: *Lexikon der Wiener-Gemälde-sammlungen*, II, G—L, München 1914, p. 276; pismo dr. Wande Lhotsky, dat. Dunaj, 7. 5. 1974

6 CERKNISKO JEZERO

Gvaš, 27,3 × 40,5 cm,

napis pod listom (sekundaren): Runk / La Vue du Lac de Zirknitz en Carniole;

na hrbtni strani lista napis z bistro: Der Zirknitzer See

v l. sp. oglu vtisnjen znak nadvojvoda Alberta,

Dunaj, Graphische Sammlung Albertina, O. XIX., Bd. 6, inv. št. 6344

konec 18. stol.

Pogled na Cerknico in Cerkniško jezero z zahodne strani. Gre za natančnejše, v večjem formatu in v gvašu izrisano veduto (prim. kat. št. 5), ki je v grafičnem listu ne poznamo. S primerjanjem tega gvaša z drugimi — kjer poznamo potek Runkovega dela od akvarelne skice, zrisane v naravi, do poznejše risbe v gvašu, ki jo je slikar napravil v ateljeju — moremo sklepati, da je bil tudi ta gvaš predloga za grafika. V primerjavi z akvarelom (kat. št. 5) se vidi, da je slikar v ateljeju prikrojeval posamične motive, imenitno pa je obvladal slikanje povečanih vedut, izrisanih po majhnih, v naravi posnetih skicah.

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 7

7 ČRNA JAMA

Bistr, 10,7 × 18,2 cm,

d. sp. napis v gotici: Grotte S. / Magdalena / auf dem Karst

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11780,

konec 18. stol.

Upodobljena je vhodna dvorana Črne jame, ki so jo nekoč imenovali Magdalenengrotte. Uvršča se med jame v Pivški kotlini. Obiskovali so jo že v 18. stoletju. Popotnike so za napitnino vodili domačini, ki so jim svetili z baklami in trskami.

8 DRAVOGRAD

Sl. 70

Svinčnik, akvarel, 11 × 29 cm,

1. zg. napis (v gotici): Unter Drauburg / an d. Drau

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 9500

Trg je zajet z južne strani s pogledom na stari grad in naselje s cerkvijo sv. Vida. Na desni strani lista je slikar nadaljeval veduto dravogradske okolice s pogledom na desni breg Drave do gradu Puchenstein oz. Bukovje. Nad njim je napis »Ruine Bleyburg«.

Jože Curk omenja,³² da je v Stöcklovi suiti izšel kolorirani bakrorez Dravograda s pogledom na trg z juga, in pravi, da sta risar in rezec neznana. Bržkone gre za Runkovo risbo in Zieglerjev bakrorez iz Stöc-

³² Jože Curk, Vedute štajerskih mest in trgov, ČZN, n. v. 5, 1969, p. 318

klove suite in za soroden pogled. — Risbo je Runk verjetno posnel ob istem času, ko je risal Maribor, Ptuj, (Gornjo) Radgono in Celje, tj. okoli leta 1798.

Lit.: Jože Curk, Vedute štajerskih trgov in mest, *ČZN*, n. v. 5, 1969, p. 318.

9 GORNJA RADGONA

Sl. 71

Gvaš, 27 × 41 cm,
spodaj nalepljen list z napisom v bistru: Le ville de Radkersbourg et
le château de ce nom,
Dunaj, Albertina, Ö. XVIII, Bd. 16. inv. št. 4353,
okoli leta 1798.

Veduta z zahodne strani in s pogledom na današnji avstrijski del Radgone. Na desni strani je na vrhu hriba radgonski grad, ki je danes na slovenski strani. — Kompozicijo je v bakru posnel Johann Ziegler za Stöcklovo suito (kat. št. 10). — Runk je upodobil tudi splav na Muri s tremi prevozniki sodov, na bregu pa stojita grabljici v štajerski noši.

10 (GORNJA) RADGONA

Koloriran bakrorez, 32 × 42,7 cm,
sign. 1. sp.: Runk del., Cum Priv. S. C. M., d. sp.: Ziegler sc.,
napis v sredini sp.: Wien bey F. X. Stöckl,
Maribor, Pokrajinski muzej, inv. št. 7997,

okoli leta 1798.

Prov.: grafiko je pridobilo Muzejsko društvo Maribor pred letom 1914.

List iz Stöcklove suite, ki ga je vrezal Johann Ziegler po Runkovi risbi (kat. št. 9).

Lit.: Jože Curk, Vedute štajerskih trgov in mest, *ČZN*, n. v. 5, 1969, p. 318.

11 IDRIJA

Sl. 72

Akvarel, 26,2 × 45,5 cm,
d. sp. napis s svinčnikom: Zinoberfabrique, 1. sp. (sekundarno): Idria,
na hbrtni strani lista risba s svinčnikom in napis: Zinober Fabrik in
Idria,
Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett,
inv. št. 11153,

konec 18. stoletja.

Pogled s severovzhodne strani. V sredini so grajsko poslopje, nekdanja danes podrtá župnijska cerkev in grablje na Idrijci, ki so jih postavili zaradi plavljenja jamskega lesa. Na desni strani zgoraj je Kalvarija.

12 IDRİJA

Koloriran bakrorez, 34 × 43,2 cm,
sign. l. sp.: Runk del., d. sp.: Postl sculps,
napis sp.: Ansicht der Kais. Kön. Bergstadt Idria im Herzogthum Krain
/ Vue de la Ville Imp. Roy. Idrie dans la Duché de Carniole,
sp. v sredini: Wien bey Jos. Eder,
Ljubljana, Narodni muzej, inv. št. 346,

konec 18. stoletja.

Prov.: na hrbtni strani napis s svinčnikom: Nakup Fr. Ravenegg, Šiška
5/6 1912

Pogled s severovzhodne strani. Grafična upodobitev vedute kat. št. 9, le
da je pogled ob straneh uokvirjen z drevesi in grmovjem. List je vrezal
Karl Postl (1769—1818), založil pa Joseph Eder.

Poškodovan primerek, 39 × 26 cm, brez napisov, hrani Mestni muzej v
Idriji.

Lit.: Josip Mal: *Zgodovina slovenskega naroda. Najnovejša doba*, Celje 1928,
p. 911 (repr.); Mihael Arko: *Zgodovina Idrije*, Gorica 1931, repr. na str. 105;
Jurij Bavdaž, Idrija, pismo dne 1. 9. 1977.

13 KRANJ

Sl. 73

Akvarel, 27 × 47 cm,
l. sp. napis s svinčnikom (v gotici): Stadt Krainburg an der Sau,
Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št.
11152,

konec 18. stoletja.

Pogled z južne strani na star, lesen Savski most. Nad njim so grad Ki-
selstein, župnijska cerkev, rožnovenska cerkev in cerkev na Pungertu z
obrambnim obzidjem in stolpom. Na levi strani vedute je nekdanja
kapucinska cerkev. V ozadju so Kamniške planine, na levi strani pa se
odpira pogled proti Savski dolini in Naklemu.

14 LJUBELJ, cesta čez Ljubelj s kranjske strani

Koloriran bakrorez, 43,9 × 33 cm,
sign. l. sp.: Runk del., d. sp.: C. Postl sculps,
napis sp.: Landstrasse über den Berg Loibl von Seite des Herzogthum
Krain / La grand chemin sur le Mont Loibl du côté de Carniole,
v sredini sp.: Wien bey Joseph Eder,
Ljubljana, Narodni muzej, inv. št. 3881,
konec 18. stoletja.

Upodobitev za Ederjevo suito, ki jo je vrezal Karl Post. Pogled na lju-
beljski prelaz s kranjske strani. — Med risbami, ki jih hrani Akademie
der bildenden Künste na Dunaju, je še nekaj risb, ki jih bo treba geo-

grafsko opredeliti. Med njimi je, vsaj tako se mi zdi, še nekaj pogledov na ljubeljsko cesto s kranjske strani. Risba za pričujoči bakrorez je vložena pod št. 9429.

Lit.: Josip Mal: *Zgodovina slovenskega naroda. Najnovejša doba*, Celje 1928, p. 581 (repr.); Grozdana Kozak: *Promet na Slovenskem 17.—19. stol.: Slikovni viri iz grafične zbirke Narodnega muzeja*, Ljubljana 1975, p. 26; Rozman, 1978, p. 91, sl. 11.

15 LJUBELJ, pogled proti Kranjski

Koloriran bakrorez (sivo laviran), 34 × 43 cm,

sign. l. sp.: Runk del., d. sp.: Ponheimer sc.,

napis sp.: Aussicht von der Höhe des Berges Loibl gegen das Herzogthum Krain / Vue du haut de la Montaigne de Loible vers le Duchet de Carniole,

v sredini sp.: Wien bey Joseph Eder

Ljubljana, Narodni muzej, inv. št. 4126,

konec 18. stoletja.

List za Ederjevo suito, vendar tokrat delo bakrorezca Ponheimerja.

Lit.: Grozdana Kozak: *Promet na Slovenskem 17.—19. stol.: Slikovni viri iz grafične zbirke Narodnega muzeja*, Ljubljana 1975, p. 26 (repr. na naslovni strani kataloga).

16 LJUBLJANA, pogled s Tivolskega gradu

Sl. 74

Akvarel, 23,8 × 42 cm,

l. sp. napis s svinčnikom, prevlečen s tušem: Stadt Laybach von Thurn aus, na hrbtni strani lista risba hribov,

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11150,

konec 18. stoletja.

Pogled na Ljubljano s Tivolskega gradu, ki ga vidimo v obrisih na desni strani risbe. V ozadju je panorama Ljubljane. Z leve v desno se vrste: šentpeterska cerkev, v ospredju kompleks diskalceatskega samostana s cerkvijo, frančiškanska cerkev (nekoč avguštinska), stolnica, magistrat, uršulinke, Križanke in na desnem robu trnovska cerkev. Pod gradom desno je šentjakobska cerkev, pod grajskim hribom pa cerkev sv. Florijana. Pomembna je upodobitev ljubljanskega gradu s Stolpom piskačev, ki ga vedute 19. stoletja več ne prinašajo. — Pričujoči akvarel je skica za popolnejšo predlogo, ki je ne poznamo, vendar je bil po njej vrezan bakrorez (kat. št. 17, 17 a in 18).

17 LJUBLJANA, pogled s Tivolskega gradu

Koloriran bakrorez, 38,3 × 49,2 cm,

sign. l. sp.: Runk del., d. sp.: Postl sc.,

napis sp.: Ansicht der Hauptstadt Laybach im Herzogthum Krain / Vue de la Ville capitale de Laybach en Carniole,
v sredini sp.: Wien bey Jos. Eder,
Ljubljana, Narodni muzej, inv. št. 4068,
konec 18. stoletja.

Zajeta je enaka panorama mesta kot na akvarelu (kat. št. 16), le da je obogatena z oblaki na nebu, z natančno izrisanim gradom Thurn in s štafažnimi figurami: na cesti vidimo voznika s parom konj, v ospredju se pogovarjata fant in dekle, v ozadju odhaja moška figura.

Lit.: Josip Mal: *Zgodovina slovenskega naroda. Najnovejša doba*, Celje 1928, p. 121 (repr.).

17 a LJUBLJANA, pogled s Tivolskega gradu

Koloriran bakrorez, 34 × 44,5 cm,
sign. l. sp.: Runk del., d. sp.: Postl sc.,
napis l. sp.: Ansicht der Hauptstadt Laybach / im Herzogthum Krain /
Vue de la Ville capitale de Laybach / en Carniole,
napis sp. v sredini: Wien bey Ios. Eder,
Ljubljana, Mestni muzej, inv. št. 2111,
konec 18. stoletja.

Replika bakroreza kat. št. 17.

18 LJUBLJANA, pogled s Tivolskega gradu

Bakrorez, nekoloriran, 38,3 × 49,2 cm,
sign. l. sp.: Runk del., d. sp.: Postl sc.,
napis spodaj: Ansicht der Hauptstadt Laybach im Herzogthum Krain /
Vue de la Ville capitale de Laybach en Carniole,
v sredini sp.: Wien bey Jos. Eder,
Ljubljana, Narodni muzej, inv. št. 4069,
konec 18. stoletja.

Replika bakroreza kat. št. 17 in 17 a, le brez laviranih oblakov in hribov v ozadju.

19 LJUBLJANA

Sl. 75

Risba s svinčnikom, lavirana perorisba s tušem, 11,3 × 30,5 cm,
d. zg. napis s svinčnikom: Laybach, sp. obrezan napis (v gotici): Stadt
Laybach,
na hrbtni strani skicirana pokrajina, del mestnih hiš, hrib z gradom
(ljubljskim?), hrib s kvadratastim stolpom,
Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št.
11750,

konec 18. stoletja.

Pogled na desni in levi breg Ljubljaniče, in na ljubljanski grad z vzhodne strani. Natančno so izrisani obrambni stolpi, grajsko obzidje z vzhodne strani, pogled na stavbe ob desnem bregu Ljubljaniče, Špitalski (Spodnji) most s kramarskimi hišami, uršulinska cerkev in na desni strani risbe nekdanja avguštinska, današnja frančiškanska cerkev.

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 13.

20 LJUBLJANA

Sl. 76

Akvarel, 23,7 × 43 cm,

l. sp. s svinčnikom (v gotici): Laybach,

na hrbtni strani risba s svinčnikom (panorama nekega mesta),

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11148,

konec 18. stoletja.

Pogled na mesto od frančiškanske (nekdanje avguštinske) cerkve proti Špitalskemu mostu, nekdanjemu špitalu na desnem bregu Ljubljaniče (tam, kjer je danes Kresija), na stavbo — prednico današnjega Filipovega dvorca — in na del mestnega obzidja z obrambnimi stolpi v smeri proti Čevljarskemu (Gornjemu) mostu, na katerem še stojijo kramarske hiše. Pod grajskim hribom je na levi strani stolnica brez kupole (kupolo so pozidali šele 1841. leta). Risba je pomembna zaradi upodobitve grajskega kompleksa s Stolpom pisakačev, natančno izrisanih kramarskih hiš, pogleda na Špitalski most brez mestnih vrat, ki so jih podrli 1786, in zaradi števila kramarskih hiš. Po letu 1785 jih je bilo že 19.³³ — Enonadstropna hiša na desni strani mostu je hiša ranocelnika in cerkvenega ključarja Jožefa Puchfinka, hiša na levi strani mostu pa je prednica današnje Centralne lekarne. Bila je last lekarnarja Jožeta Mayrja, pozneje pa trgovca Bučerja.³⁴ Dobro vidimo baročno fasado na levem bregu Ljubljaniče, tam, kjer je danes palača v Wolfovi ulici 1.

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 1

21 LJUBLJANA, pristanišče na Bregu

Sl. 77

Svinčnik, lavirana perorisba s tušem, 10,3 × 26,8 cm,

ob spodnjem robu napis (v gotici): Stadt Laybach aus dem Platze vor dem Bar. Zoisischen Hause,

na hrbtni strani skica s svinčnikom: cerkvena fasada, zvonik, stavbi z napisi barv (roth itn.),

na listu samem v sredini skici s svinčnikom: Leskovčeva hiša in še neka stavba;

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11749,

konec 18. stoletja.

³³ Rudolf Andrejka, Zgodovina kramarskih hišic v Prešernovi ulici, *Kronika*, V, št. 1, 1938, p. 21

³⁴ Idem, o. c., p. 21; št. 4, p. 204 (repr.)

Na levem bregu je Zoisova hiša, grajena v letih 1765—1770, z enim prvih empirskih portalov v Ljubljani. Za njo se vrste baročne fasade, Leskovčeva hiša z nadstropnimi pomoli, ki si jih je slikar — morda zaradi slikovitosti — še enkrat skiciral v sredini risbe. Bregova Ljubljani povezuje Čevljarški (Gornji) most, ki je poln lesenih kramarskih hiš. Tudi na desnem bregu Ljubljani je upodobljena vrsta hiš. Med njimi izstopata zadnji dve z bogato razčlenjenima baročnima fasadama. Grajski hrib je viden z jugozahodne strani. Naslikani so utrdbeni stolpi in Stolp piskačev. V pristanišču še ne stoji mitniška hiša, ki jo ugledamo npr. na Wolfovi litografiji iz 1. polovice 19. stoletja, posneti po Maurerjevi risbi.³⁵

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 1

22 LJUBLJANA, most na Savi pri Črnučah

Koloriran bakrorez, 37,4 × 48,4 cm,
sign. l. sp.: Runk del., d. sp.: C. Postl sc.,
napis sp.: Die Brücke über die Sau bey Laibach / Vue du Pont Sur la Riviere Sau auprès de Laibach
v sredini sp.: Wien bey Jos. Eder;
Ljubljana, Narodni muzej, inv. št. 3696,

konec 18. stoletja.

List iz Ederjeve suite je vrezal Karl Postl. Za zdaj ne poznamo niti skice niti popolnejše predloge, po kateri je bil list vrezan.

Lit.: Josip Mal: *Zgodovina slovenskega naroda. Najnovejša doba*, Celje 1928, p. 577 (repr.); Grozdana Kozak: *Promet na Slovenskem 17.—18. stol.: Slikovni viri iz grafične zbirke Narodnega muzeja*, Ljubljana 1975, p. 26.

23 LJUBLJANA, slapovi Ljubljani pri Fužinah

Akvarel, 25,3 × 42,9 cm,
l. sp. s svinčnikom (v gotici): Aus dem Schloss zu Kaltenbrunn, Laybachfall,
Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11149

konec 18. stoletja.

Pogled na slapove Ljubljani z gradu Fužine (Kaltenbrunn), ki ga je uničila industrija, nekoč pa je bil priljubljena izletniška točka Ljubljančanov. Runk je poudaril slapove in kmečke hiše okoli njega. V ozadju na levi strani vidimo hrib sv. Urha s cerkvijo. — Po slikarskem načinu — nakazana drevesa, grmovje, natančno izrisan motiv s slapovi in hišami, napis, ki pojasnjuje motiv, itn. — sklepamo, da gre za prvo skico tega pogleda, za katerega pa ne vemo, če ga je slikar ponovil tudi v gvašu, ga opremil s štafažnimi figurami in ga pripravil za vrezovanje v baker.

³⁵ Ljubljana. *Podobe iz njene zgodovine*, Ljubljana 1962, pp. 18, 19 (repr.)

Svinčnik, akvarel, 26,7 × 44,4 cm,
 napis s svinčnikom d. sp.: Marburg;
 risba je naslikana na hrbtni strani starejšega grafičnega lista z napisom: *Abbildung der 1793 zu Wien im tiefen Graben nachts von 29. zu 30. November ausgebrochenen Feuerbrust / von Seite des Salzgries; Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11227,*
 okoli leta 1798.

Pogled na mesto z jugozahodne strani proti Malečniku in cerkvi na Gorci, ki jo vidimo v ozadju. Na desnem bregu Drave je cerkev na Taboru. Na panorami mesta se vrste z leve v desno: bastija, sodni stolp, »Benetke«, minoritski samostan s cerkvijo brez stolpa, Žički dvor, v ozadju je župnijska cerkev, cerkev sv. Duha, Alojzijeve cerkev s kolegijem in stolpičem, grajski stolp, kompleks svobodnega dvora in cerkev vseh svetnikov z zvonikom. Desno od mostu sta vidna Židovski in Vodni stolp. V Pristanu je zahodno od starega mostu sedem mesnic in mitnica, vzhodno pa vrsta nadstropnih stavb, ki segajo do Vodnega stolpa. Slikar si je zaznamoval tudi posebnost plovbe na Dravi s splavi, vodne mlina na čolnih in delo v Pristanu, ki je še bolj zaživelo na risbi v gvašu (kat. št. 25).

Risba Maribora znova priča, da moramo Runkova dela razdeliti v tri stopnje: na skici, mnogokrat na delno akvarelirani risbi, je slikar ob robih preskušal in uravnaval čopič ali pero (gl. lise desno in levo zgoraj). Zaznamoval si je glavne značilnosti mesta, noše in druge posebnosti življenja in dela. Druga stopnja je natančno izrisan akvarel ali gvaš, opremljen s štafažnimi figurami, rastlinjem, drevjem, hribi, skalami in oblaki. Gre za liste večjega formata, vendar s pogledom na manjši del vedute, kot si jo je slikar skiciral v popotno skicirko. Tretjo stopnjo kaže grafični list, ki ga je bakrorezec vrezal v ploščo, da so motivi razmnoževali.

Ena opornih točk za datiranje Stöcklove suite *post quem*, za katero je Johann Ziegler vrezal bakroreze po Runkovih predlogah, je prav ta list. Runk je za risbo uporabil star grafični list, ki ima vtisnjeno letnico 1793.

25 MARIBOR

Sl. 79

Gvaš, 26,5 × 41,5 cm,
 spodaj prilepljen list z napisom v bistru: *La ville de Marburg*
Dunaj, Albertina, Ö. XVIII, Bd. 16, inv. št. 4354,
 okoli leta 1798.

Pogled z jugozahodne strani. V gvašu dokončno izrisana podoba mesta po predlogi (kat. št. 24). Veduto je vrezal Johann Ziegler za Stöcklovo suito (kat. št. 26).

26 MARIBOR

Koloriran bakrorez, 35,1 × 46,1 cm,
 sign. l. sp.: Runk. del., d. sp.: Ziegler sc.,
 napis sp.: *Die Stadt Mahrburg / La Ville de Mahrburg,*

l. sp.: Cum Priv. S. C. M.,
v sredini sp.: Wien bey F. X. Stöckl;
Ljubljana, Narodni muzej, inv. št. 4125,
okoli leta 1798.

Maribor z jugozahodne strani. Primerek lista iz Stöcklove suite, ki jo je vrezal Johann Ziegler. Bakrorez posnema Runkovo veduto, znano v gvašu (kat. št. 25).

Lit.: Josip Mal: *Zgodovina slovenskega naroda. Najnovejša doba*, Celje 1928, p. 125 (repr.); Jože Curk, Razvoj mestne vedute, *Kronika*, IX, 1961, p. 151; Jože Curk, Vedute štajerskih trgov in mest, *ČZN*, n. v. 5, 1969, p. 321.

26 a MARIBOR

Koloriran bakrorez, 32 × 42,3 cm,
sign. l. sp.: Runk del., d. sp.: Ziegler sc.,
l. sp.: Cum Priv. S. C. M.,
v sredini sp.: Wien bey F. X. Stöckl;
Maribor, Pokrajinski muzej, inv. št. 7996,
okoli leta 1798.

Replika bakroreza kat. št. 26.

27 NOTRANJSKA REKA

Svinčnik, tuš, 10,8 × 18,2 cm,
napis d. zg. z bistro in svinčnikom: die Reka bey S. Cantian / auf dem Karst / Ausfluss — Zynob. ad 2 Beyfluss
Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11765

konec 18. stoletja.

Upodobljena je Notranjska reka pri Škocjanu. Utrjeni srednjeveški Škocjan vidimo nad skalami na levi strani risbe. — Historisches Museum der Stadt Wien na Dunaju hrani gvaš (inv. št. 101.570), na katerem je upodobljena podzemeljska jama s pogledom proti škocjanski cerkvi.

28 NOTRANJSKA REKA

kolorirn bakrorez, 33,7 × 43,8 cm,
sign. l. sp.: Runk del., d. sp.: Postl Sculp.
napis sp.: La Riviere de Reka après de St. Cantian sur le Karst / Die Reka bey St. Cantian auf dem Karst
napis sp. v sredini: Wien bey Jos. Eder
Ljubljana, Arhiv Slovenije

konec 18. stoletja.

List iz Ederjeve suite je vrezal Karl Postl. Originalno risbo hrani Historisches Museum der Stadt Wien (inv. št. 101.570).

29 PIVKA JAMA

Svinčnik, akvarel, 26,1 × 37,1 cm,
v sredini napis s svinčnikom na skali: M. THERESIA . . . , sp. d. na kar-
tonu (sekundaren napis): Adelsberg,
na hrbtni strani risba s svinčnikom: arhitektura in napis v gotici: Ende;
Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št.
11782,

konec 18. stoletja.

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 15

30 PLANINA, grad Hasberg

Sl. 80

Risba s svinčnikom, akvarel, 26,6 × 46,8 cm,
l. sp. s svinčnikom (v gotici): Graf Cobenzlsch Schloss Hasberg am Unz;
Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št.
11151,

konec 18. stoletja.

Runk se je moral dlje časa muditi v okolici Cerknice, Planine, Škocjan-
skih in drugih kraških jam. O tem pričajo risbe teh krajev ali posamič-
nih znamenitosti in lepota tega dela nekdanje Kranjske.

Zajet je pogled na baročni grad Hasberg s parkom, dvoramnim stopni-
ščem in teraso, baročno fasado in kapelo ob strani, na levi polovici risbe
pa se odpre pogled do Planine. Runkove risbe, in ta med njimi, pri-
čajo, da je slikar naročene ali po lastni volji izbrane objekte risal s ši-
rokimi pogledi v okolico in ni le suhoparno in natančno prerinjal posebnosti
mestne vedute in gradov.

Napis »Graf Cobenzlsch Schloss Hasberg am Unz« vzbujajo misel, da je
list nastal pred letom 1810, ko je umrl zadnji lastnik iz rodu Cobenz-
lov, Philipp Cobenzl. Gradu bi se sicer moglo tudi pozneje držati Co-
benzlovo ime, vendar nam pri datiranju na konec 18. stoletja pomaga
bakrorez iz Ederjeve suite (kat. št. 31).

31 PLANINA, grad Hasberg

Koloriran bakrorez, 32,4 × 47 cm,
sign. l. sp.: Runk. del., d. sp.: Carl Postl Sc.,
napis sp.1: Schloss Hasberg an der Unz / Le Chateau de Hasberg sur
l'Unz, na hrbtni strani napis z bistrom v gotici: Schloss Hasberg an der
Unze / in Krain;
Ljubljana, zasebna last,

konec 18. stoletja.

List je bil restavriran in bržkone sekundarno prirejen kot izrezanka:
izrezana so grajska okna in tek Unice. Na izrezanih mestih je na hrbtni
strani nalepljen prozoren papir, ki je na vodni gladini modro obarvan,
na grajskih oknih pa rdeče. Če list pogledamo proti svetlobi, se zasveti
vodna površina, v gradu pa »zažarijo« luči.

Manjka nam vmesni člen med akvarelirano risbo (kat. št. 29) in pričujočo grafiko. Grafika je obogatena s štafažnimi figurami, čredo, ki se napaja ob vodi, in na levi strani s flankirajočimi drevesi, ki nekoliko zakrivajo pogled na Planino. V primerjavi z risbo je na grafiki pogled na grad malo spremenjen: določneje je zajeta leva stran fasade.

Po napisu in obliki črk vidimo, da gre za list iz Ederjeve suite, ki jo z listi Kranjske datiramo na konec 18. stoletja (spomnimo se upodobitev Ljubljane in Tržiča).

32 PLANINA, mlini na Unici in Ravbarjev stolp

Svinčnik, akvarel, 10,5 × 16,1 cm,

d. zg. napis z bistrom (v gotici): Ausfluss des Unzes bey Planina,

na hrbtni strani: Morsko pristanišče, risba s svinčnikom;

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11775,

konec 18. stoletja.

Risba je skica za veduto, ki jo poznamo tudi v akvatinti. Vrezal jo je grafik Anton Hertzinger (kat. št. 33).

Da slikarja ni vodila pot le do bližnjih kraških jam, pove skica na hrbtni strani lista. Ta kaže morsko pristanišče, bržkone kar Trst, kjer se je slikar mudil med leti 1795—1796.

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 4

33 PLANINA, mlini na Unici in Ravbarjev stolp

Akvatinta v rjavem, 44,5 × 60 cm,

l. sp. sekundarni napis: F. Runk,

d. sp.: A. Hertzinger Sc. / Vienne,

napis v sredini spodaj: Ruine en Carniole;

Dunaj, Albertina, D. III. 47, p. 7,

konec 18. stoletja.

Poudarjena sta Obrezov mlin in Ravbarjev stolp, veduto pa poživljajo štafažne figure v pogovoru, pastirja, čreda ovac itn. Med risbo kat. št. 32 in to grafiko manjka vmesni člen — gvaš, ki ga danes ne poznamo.

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 6

34 PLANINSKA JAMA, vhod

Risba s svinčnikom, sivo lavirana, 10,6 × 17,2 cm,

v sredini napis s svinčnikom: Unz bey Planina, napis na reki (z bistrom in v gotici): Unz,

na hrbtni strani: skica skal;

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11778,

konec 18. stoletja.

Pogled na vhod v Planinsko jamo. Prim. še kat. št. 35.

35 PLANINSKA JAMA, vhod

Risba s svinčnikom, lavirana s tušem, $11 \times 17,5$ cm,
na hrbtni strani lista: voda, skale in d. zg. napis: Planina (sekundarno)
in z bistrom (v gotici): am Unz;
Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št.
11777,

konec 18. stoletja.

Pogled na vhod v Planinsko jamo s skalnim obrežjem in na izvir Unice.
Prim. kat. št. 34.

36 PLANINSKA JAMA, izvir Unice

Svinčnik, lav. s tušem, $10,9 \times 18$ cm,
d. sp. napis (z bistrom v gotici): aus der Grotte bey Planina an Unz,
na hrbtni strani lista risba s svinčnikom: Izliv Unice,
d. zg. napis z bistrom: Eingang in die Grotte / bey Planina / oder Aus-
fluss des Unzes;
Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št.
11776,

konec 18. stoletja.

Risba je zajeta iz notranjščine jame s pogledom na izvir Unice.
V ozadju na levi strani vidimo Ravbarjev stolp.

37 PLANINSKA JAMA, izvir Unice

Gvaš, $27,2 \times 41$ cm,
napis pod gvašem v sredini: Runck / La Vue de L'entrée de la Untz,
hors d'une grotte des Montaignes,
na hrbtni strani napis z bistrom: Ausfluss der Untz aus der Grotte bey
Planina, v l. sp. oglu vtisnjen znak nadvojvoda Alberta,
Dunaj, Albertina, Ö. XIX, Bd. 6, inv. št. 6343,

konec 18. stoletja.

Poudarjeni so skalnat vhod v Planinsko jamo, izvir Unice s slapovi in
nekdanja poslopja Obrezovega mlina. Predloga je bila natančno ponov-
ljena na grafičnem listu Ederjeve suite (kat. št. 38).

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 9

38 PLANINSKA JAMA, izvir Unice

koloriran bakrorez (nedokončano koloriranje), $35,4 \times 46$ cm,
sign. l. sp.: Runk del., d. sp.: Postl sc.,
napis sp.: Ausfluss des Unzes aus der Grotte bey Planina / L'écoule-
ment de L'Unze de la Grotte près de Planine,
sp. v sredini: Wien bey Jos. Eder;
Ljubljana, Narodni muzej, inv. št. 265,

konec 18. stoletja.

Grafični list Ederjeve suite, ki ga je po Runkovi predlogi (kat. št. 37) vrezal Karl Postl.

Lit.: Josip Mal: *Zgodovina slovenskega naroda. Najnovejša doba*, Celje 1928, p. 511 (repr.); Rozman, 1978, p. 91, sl. 8

39 PTUJ

Sl. 81

Gvaš, 27 × 41,2 cm,

spodaj prilepljen list z napisom v bistru: La Ville de Pettau sur la Drau, v l. sp. oglu znak nadvojvoda Alberta;

Dunaj, Albertina, Ö. XVIII, Bd. 16, inv. št. 4355,

okoli leta 1798.

Mestna veduta z jugozahodne strani. Na levi je dominikanski samostan, nato župnijska cerkev sv. Ožbolta, stari most čez Dravo in desno od njega okrogel obrambni stolp, za njim pa minoritski samostan s cerkvijo. Po Dravi plava čoln. Na desnem bregu je vrsta hiš, kritih s slamo in tipičnih za to okolje. — Veduto je za Stöcklovo suito vrezal Johann Ziegler (kat. št. 40).

40 PTUJ

Koloriran bakrorez, 32 × 42,3 cm

sign. l. sp.: Runk del, d. sp.: Ziegler sc.,

l. sp.: Cum. Priv. S. C. M.,

v sredi sp.: Wien bey F. X. Stöckl;

Maribor, Pokrajinski muzej, inv. št. 7998,

okoli leta 1798.

List iz Stöcklove suite, ki ga je vrezal Johann Ziegler, posnema vse nadrobnosti mesta in obmestnega življenja s čolnom na Dravi, tovarniki na desnem bregu, hišami, kritimi s slamo in podobnim, kar poznamo že z Runkovega gvaša (kat. št. 39).

Lit.: Jože Curk, Vedute štajerskih trgov in mest, *ČZN*, n. v. 5, p. 324

41 RAKOV SKOCJAN

Bistr, 10,8 × 18 cm

napis v sredini z bistrom (gotski): bey Adelsberg / in Krain

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11779,

konec 18. stoletja

Upodobljena je škocjanska jama s kapniki in z zavarovano potjo z mostom.

42 SKOFJA LOKA, sl. 82

Sl. 82

Risba s svinčnikom, delno akvarelirana, 19,6 × 45,5 cm,

l. sp. napis (v gotici): Bischoflak (!);

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11597,

konec 18. stoletja

Risba mesta od severovzhodne strani brez štafažnih figur in izrisanih dreves. Na levi je zajet pogled proti Poljanski dolini in Ajmanovemu gradu. Dobro so vidne stara kašča, špitalska cerkev, cerkev sv. Jakoba, kompleks uršulinskega samostana in vrh hriba grajsko poslopje z obrambnimi stolpi, obzidjem in še neporušenim stolpom sredi dvorišča. Desno izpod hriba vidimo Selški obrambni stolp, kapucinsko cerkev brez zvonika, starološko cerkev in starološki grad, v ozadju pa Lubnik. — Vmesni člen med to veduto in grafičnim listom z Ederjeve suite (kat. št. 43) manjka, vendar je tudi ta moral zajeti v ožjem obsegu loško veduto, in sicer tako, da je bil spuščen pogled na Staro Loko.

43 SKOFJA LOKA

Akvareliran bakrorez, 30,7 × 41,5 cm
sign. l. sp.: Runk del, d. sp.: Postl sc.,
napis sp.: Ansicht der Stadt Bischoflack / in Herzogthum Krain /
Vue de la Ville Bischoflak / en Carniole,
v sredini sp.: Wien bey Jos. Eder;
Škofja Loka, Loški muzej (brez št.),
konec 18. stoletja

Bakrorez iz Ederjeve suite, ki ga je vrezal Karl Postl po Runkovi predlogi, vendar v ožjem obsegu, kot ga zajema temeljna skica (kat. št. 42). Zajet je le pogled do drevesa na desni strani za kapucinsko cerkvijo in brez starološkega gradu in starološke cerkve.

Loški muzej hrani še en primerek te vedute v bakrorezu, le da je list obrezan in zato brez napisov. Meri 27 × 39,5 cm.

44 TRŽIČ,

Sl. 83

Risba s svinčnikom, akvarel (tuš, modra reka, zeleno pobočje),
27 × 45,2 cm,

l. sp. (v gotici): Graf Auersbergischer Markt Neumärktel an der Feistritz,

l. zg. napis s svinčnikom: Loibl;

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11156,

konec 18. stoletja

Tudi pri veduti Tržiča je Runk v risbi širše zajel pogled na trg, kot je bil ta pozneje upodobljen na grafičnem listu. Risbo je posnel od jugovzhodne strani. Z desne strani — od cerkve sv. Jožefa — zdrsi pogled mimo župnijske cerkve do vrha griča z gradom Neuhaus, ki ga je leta 1811 uničil požar. Pod gradom na levi strani je cerkev sv. Andreja z baročno, čebulasto kapo zvonika in tržno naselje ob glavni ulici. Na levi strani lista zaznamuje napis »Loibl« — ljubeljski prelaz.

45 TRŽIČ

Koloriran bakrorez, 32,5 × 45 cm,
napis brčkone pod passe-partoutom;

Tržič, Muzej, inv. št. 406,

konec 18. stoletja

List je vrezal Karel Postl. Po obliki napisov sodeč gre za Ederjevo suito. Postlov bakrorez (Postlovo avtorstvo bakroreza sporoča napis na razglednici, ki jo je izdal Muzej v Trziču) posnema le srednji del Runkove skice (kat. št. 44) brez cerkve sv. Jožefa na desni strani in brez pobočij na levi strani. Dodane so štafažne figure in natančno, vendar po fantaziji zrisana drevesa in grmovje.

46 VILENICA

Risba s svinčnikom, 10,7 × 17,6 cm,

1. sp. z bistro (v gotici in latinici): Grotte Cornial (!) auf dem Karst, na hrbtni strani lista (risba s svinčnikom): risba skal;

Dunaj, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, inv. št. 11781

konec 18. stoletja

Upodobljen je vhodni del jame Vilenice. Napis »Cornial« bi moral biti zapisan kot Corgnial, kar je popačena oblika nemške besede »Kornhalle« — nekdanje žitno skladišče v Lokvi pri Divači, kjer je ta jama.

Lit.: Rozman, 1978, p. 91, sl. 10

47 VILENICA

Akvatinta v rjavem, 40,3 × 58,3 cm,

Dunaj, Albertina, D. III, 47, p. 6,

konec 18. stoletja

Jama Vilenica je bila dobro znana že sredi 18. stoletja. Pred odkritjem notranjih prostorov Postojnske jame leta 1818 je uživala mednarodni sloves največje in najlepše jame na Krasu. Mislijo, da jo je 1660. leta obiskal cesar Leopold I, ko se je mudil v bližnji Lipici.

Runk je upodobil slikoviti vhodni del s stebrom, kjer domačini z baklami osvetljujejo notranjščino. Eden med njimi pravkar prižiga trsko ob leščerbi, dva turista pa zamaknjeno gledata lepoto jame.

Zahvaljujem se *dr. Wandi Lhotsky*, Akademie der bildenden Künste, Kupferstichkabinett, Dunaj, ki me je opomnila na Runkove upodobitve Ljubljane in me spodbudila, da sem pregledal tudi druge Runkove risbe, med katerimi sem našla podobe naših krajev. *Dr. Ivan Stopar* me je opomnil na bakroreze Skofje Loke, *dr. Cene Avguštin* na bakrorez Trziča v Muzeju v Trziču in mag. *Milček Komelj* na bakrorez reke Reke na Krasu v Arhivu Slovenije v Ljubljani. *Dr. Emilijan Cevc* mi je pomagal pri razreševanju posamičnih objektov na vedutah. *Dr. Valterju Bohincu*, *dr. Romanu Savniku* in *dr. Francetu Habetu* se zahvaljujem za napotke pri razreševanju upodobljenih kraških jam, *dr. Damjanu Prelovšku* za opombo, da hrani Zgodovinski arhiv v Ljubljani listine, ki omenjajo Runka in *dr. Vladu Valenčiču* za pomoč pri branju teh listin.

Vem, da s tem člankom Runkovo delo, ki zajema naše kraje, še zdaleč ni predstavljeno popolno. Med risbami v grafičnem kabinetu Akademije likovnih umetnosti na Dunaju so še primerki, zlasti s kraškega sveta in z Ljubelja, med katerimi bo še moč najti kraje v okviru naših današnjih meja.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Maler Ferdinand Runk (Freiburg i. Br. 1764—1834 Wien) studierte seit dem Jahre 1785 an der Akademie der bildenden Künste in Wien. Er ist als Landschafts-, Nationaltrachten-, Blumen- und Tiermaler wie auch als Graphiker bekannt.

Er malte Veduten von Böhmen für den Fürsten Schwarzenberg, von Mähren für der Fürsten von Liechtenstein, des weiteren Veduten der Steiermark, Tirols, der Umgebung von Salzburg, niederländischer Küstenstädte, die Ufer der Maas, der Roer und der Sambre. — Das erste privilegierte Verlagshaus in Wien Artaria veröffentlichte seine Veduten der europäischen Haupt- und Residenzstädte. Die graphischen Platten hierzu stach Johann Adam Klein. Walter Frodl hat darauf hingewiesen, dass Johann Ziegler (1749—1802) die Veduten von Niederösterreich und Oberösterreich, der Steiermark, von Tirol und Kärnten nach Unterlagen des slowenischen Malers Lovro Janša / Janscha und des Malers Ferdinand Runk gestochen hat. Die Veduten Kärntens schuf Runk 1795, nachdem er die Erlaubnis zum Malen in diesem Land erhalten hatte. Graphische Blätter, gestaltet nach Runks Werken: *Celje* (Cilli), *(Gornja) Radgona* (Radkersburg), *Maribor* (Marburg a/Drau), *Ptuj* (Pettau), *Dravograd* (Drauburg), *Idrija* (Idria), *Ljubljana* (Laibach), *Die Brücke an der Sava bei Crnuče*; *Ansicht von Ljubelj* (Loibl) *gegen das Krainerland*, *Am Ljubelj* (Loiblpass), *Tržič* (Neumarkt) und *Škofja Loka* (Bischoflack) sind aus der slowenischen Literatur und aus den Sammlungen der Museen bekannt. — Veröffentlicht sind Zeichnungen und graphische Blätter mit Ansichten von *Dravograd mit Umgebung*, verschiedene Ansichten von *Ljubljana* und Umgebung, *Cerkniško jezero* (Der Zirknitzer See), *Grad Planina* (Schloss Hasberg) und die Karstgrotten: *Crna jama* (Grotte St. Magdalena), *Vilenica* (Feengrotte), *Pivška jama*, *Rakov Škocjan* (St. Canzian).

Als ein Ganzes betrachtet man die Zeichnungen der Städte des slowenischen Teils der Steiermark und Kärntens mit Dravograd, die Veduten Kärntens und der Steiermark, Radkersburg (zu Slowenien gehört nur das Schloss), Ptuj, Maribor, Celje, Dravograd — für welche die graphischen Platten Johann Ziegler (1749—1802) für Stöckls Suite stach. Damit wurde das *datum ante quem* mit 1795 festgestellt, als Runk — auch laut verschiedener, Akten im Zgodovinski arhiv in Ljubljana aus dem Jahre 1795 — die Erlaubnis erhielt, in Steiermark, Kärnten und Krain zu malen. Auch der Grossbrand von Celje im Jahre 1798, welcher das Bild der Stadt veränderte, bekundet dies. Runks Vedute stellt die Stadt Celje vor dem Brand im Jahre 1798 dar, wie Ivan Stopar es feststellte. Deshalb werden Runks Zeichnungen dieser Orte und Städte in die Zeit um das Jahr 1798 eingereiht.

Die Abbildungen der Orte des ehemaligen Herzogtums Krain: *Ljubelj*, *Tržič*, *Kranj*, *Škofja Loka*, *Ljubljana* und Umgebung, *Der Räuberturm in Planina*, die Grotten: *Vilenica*, *Crna jama*, *Pivška jama* und der Ort *Idrija* sind mit Ende des 18. Jh. datiert.

Um das Jahr 1796 wollte Runk in Triest. Die Abbildungen dieser Stadt sind durch das Tagebuch des Grafen Zinzendorf bestätigt. Einige Zeichnungen von Krain weisen auf der Rückseite flüchtige Skizzen von Küstenmotiven auf, was auf die beiläufig gleichzeitige Entstehung der beiderseitigen Zeichnungen auf den Blättern hinweist. Besonders die Details von *Ljubljana* (Stadtmauer, Brücken, Ufer, Pfeiferturm) weisen auf das Entstehen um das Ende des 18. Jh. hin. Desgleichen gilt dies für die Vedute von *Tržič*, auf der das Schloss Neuhaus vor dem Brand im Jahre 1811 abgebildet ist. Das Malen von Veduten im Krainerland während der Napoleonischen Herrschaft (1809—1813), als Ljubljana die Hauptstadt der Illyrischen Provinzen war, wird durch das Wissen widerlegt, das Vedutenmaler sogar im eigenen Land, umsomehr jedoch noch in fremden Landen, welche sich sozusagen im Kriegszustand befanden, ungen gesehen wurden. — Die Zeichnung des Schlosses *Hasberg* trägt die Aufschrift »Graf Cobenzls Schloss«. Der letzte Spross aus dem Haus Cobenzl starb im Jahre 1810. — Aus Runks Lebenslauf ist uns bekannt, dass er bereits im Jahr 1799 beim Fürsten Schwarzenberg seine künstlerische Tätigkeit ausübte, im Jahr 1801 jedoch schon beim Erzherzog

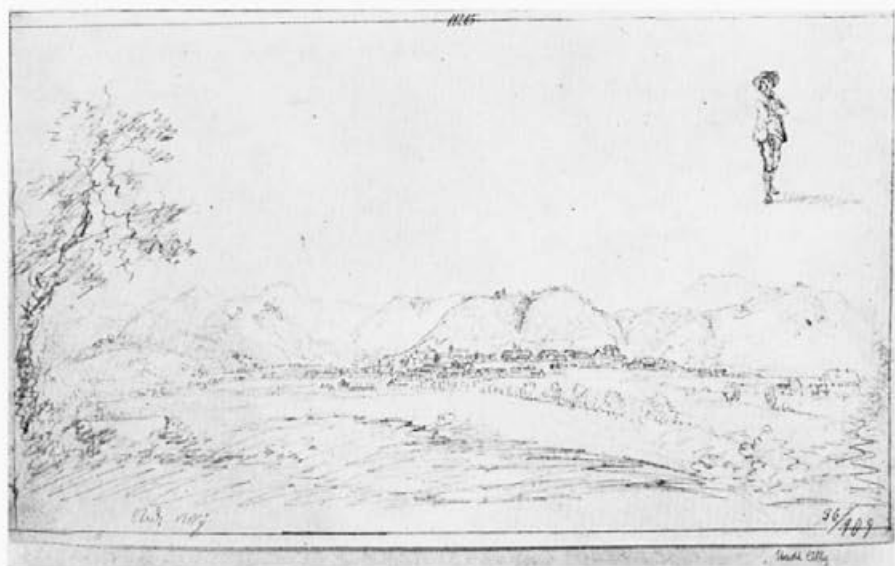
Johann. Mit Rücksicht darauf könnte man die Veduten des ehemaligen Herzogtums Krain in den Zeitraum gegen das Ende des 18. Jh. datieren.

Folgende Veduten aus Krain wurden vom Verlag Josef Eder in Wien verlegt: *Cerkniško jezero, Schloss Hasberg, Idrija, Ansicht von Ljubelj, Ljubljana, Die Brücke über die Sava bei Črnuče, Der Räuberturm bei Planina, Die Quelle der Unica, Tržič, Vilenica*. Die diesbezüglichen graphischen Platten hat Karl Postl gestochen. Den Stich für die Vedute von *Ljubelj mit dem Blick gegen das Krainerland* besorgte Ponheimer, wogegen die Stiche für die *Veduten von Planina, die Mühle an der Unica* und den *Räuberturm* von A. Herzinger hergestellt wurden. Die im Katalog angeführten Zeichnungen, Aquarelle und Guaschen befinden sich in der Albertina und im Kupferstichkabinett der Akademie der bildenden Künste in Wien. Die abgebildeten Orte wurden identifiziert, ebenso die graphischen Blätter der slowenischen Orte, gestochen nach den Vorlagen von Runk, welche sich in den slowenischen Museen befinden.

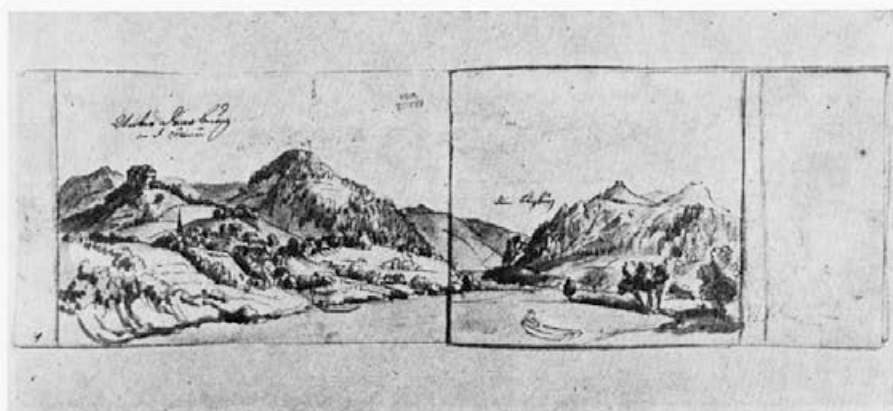
Runk wird als wendiger Vedutist geschätzt, der räumliche Tiefen beherrschte und der ein sehr gutes Empfinden für die Besonderheiten der einzelnen Orte und Landschaften hatte. Er war ein Meister des Aquarells, besonders noch der Guasch.

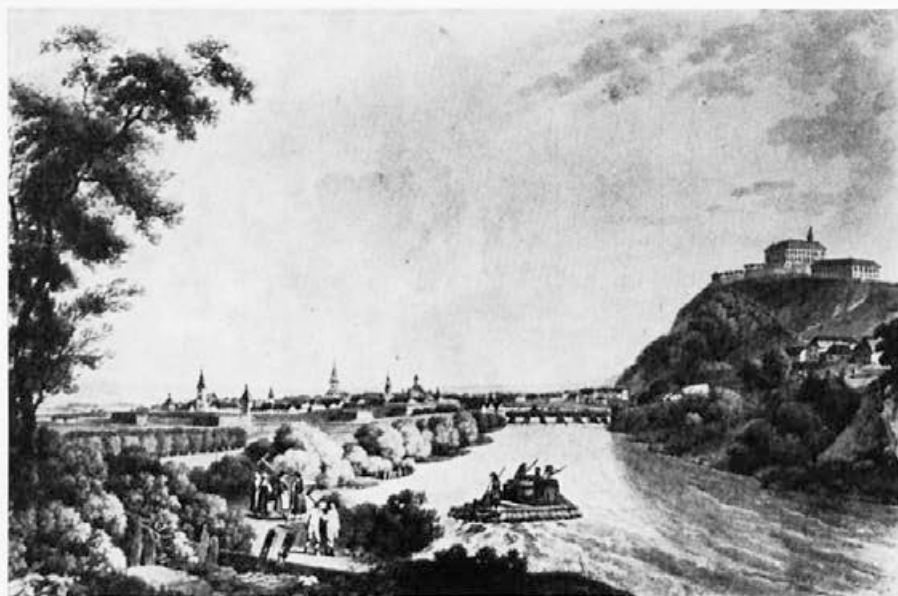
68 *Ferdinand Runk*: Celje, 1795—1798, Dunaj, Kupferstichkabinett

69 *Ferdinand Runk*: Celje, 1795—1798, Dunaj, Kupferstichkabinett

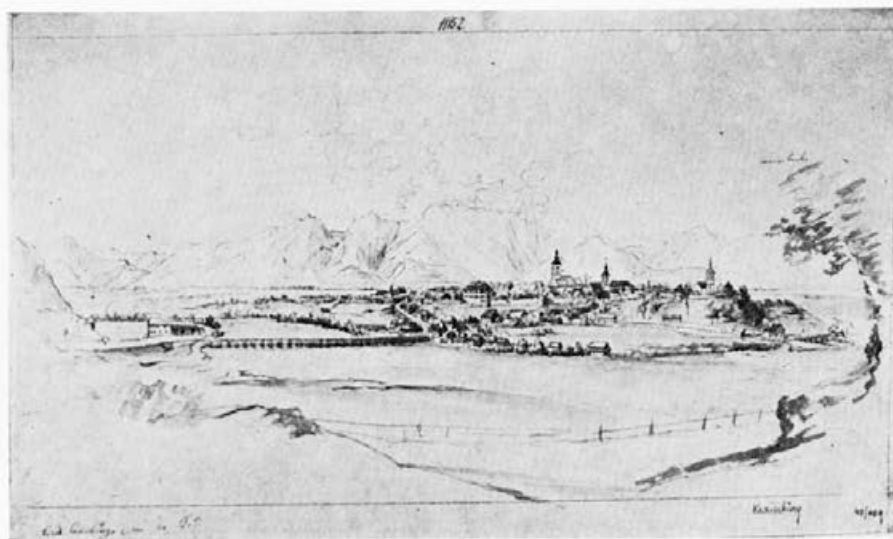
70 *Ferdinand Runk*: Dravograd, okoli 1798, Dunaj, Kupferstichkabinett

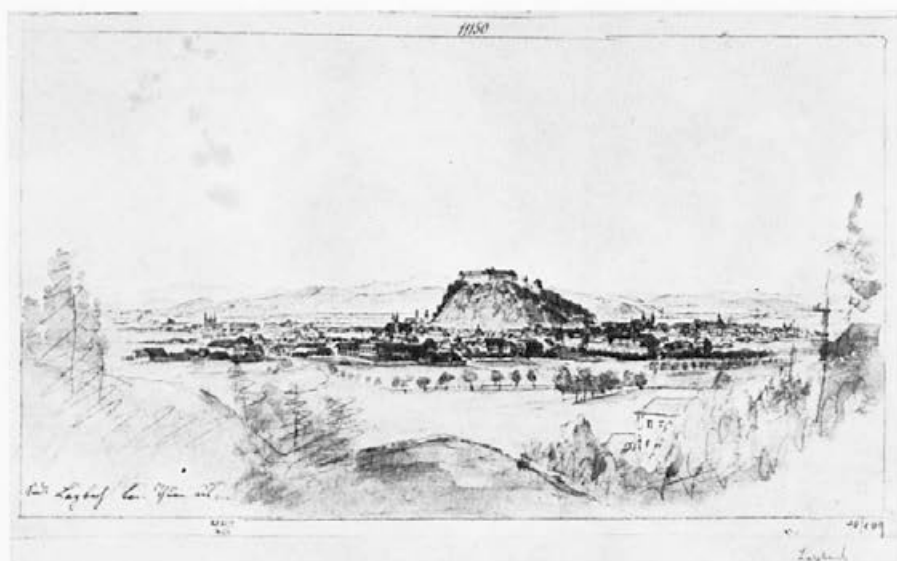
71 *Ferdinand Runk*: Radgona z gradom v Gornji Radgoni, okoli 1798, Dunaj, Albertina

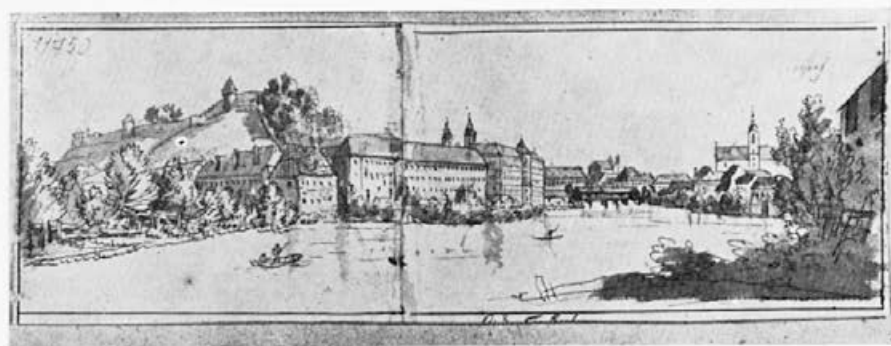
72 *Ferdinand Runk*: Idrija, konec 18. stoletja, Dunaj, Kupferstichkabinett

73 *Ferdinand Runk*: Kranj, konec 18. stoletja, Dunaj, Kupferstichkabinett

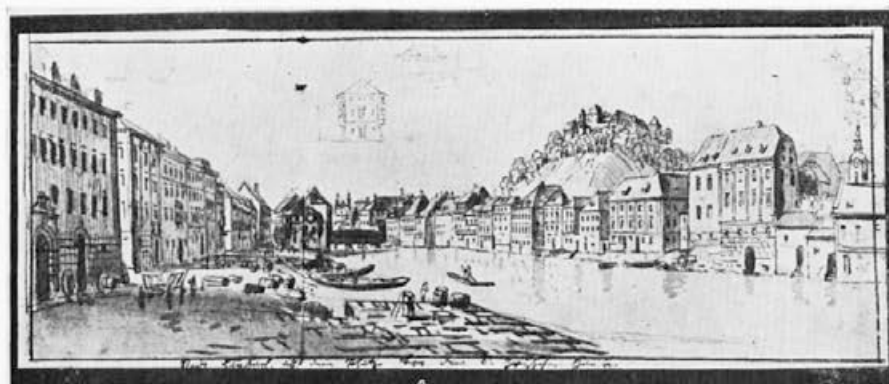
74 *Ferdinand Runk*: Ljubljana, pogled s tivolskega gradu, konec 18. stoletja, Dunaj, Kupferstichkabinett

75 *Ferdinand Runk*: Ljubljana, konec 18. stoletja, Dunaj, Kupferstichkabinett

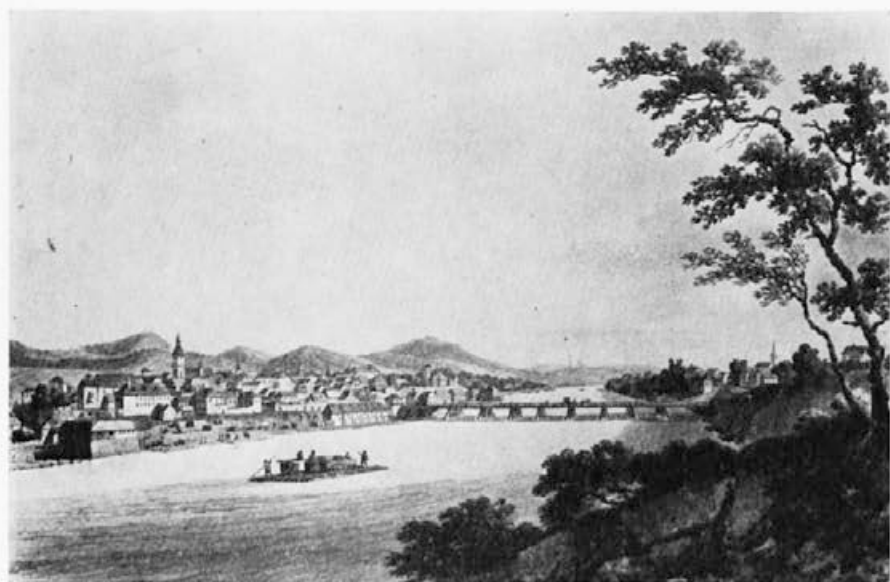
76 *Ferdinand Runk*: Ljubljana, konec 18. stoletja, Dunaj, Kupferstichkabinett

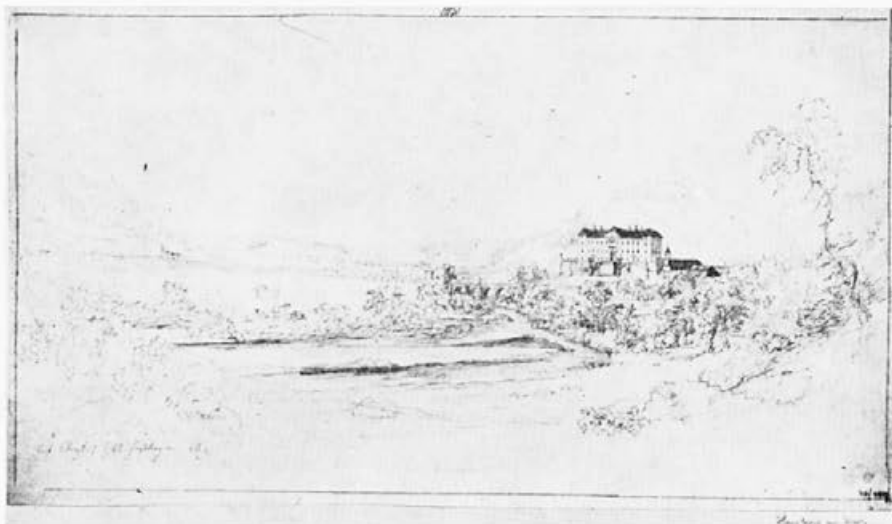
77 *Ferdinand Runk*: Ljubljana, pristanišče na Bregu, konec 18. stoletja, Dunaj, Kupferstichkabinett

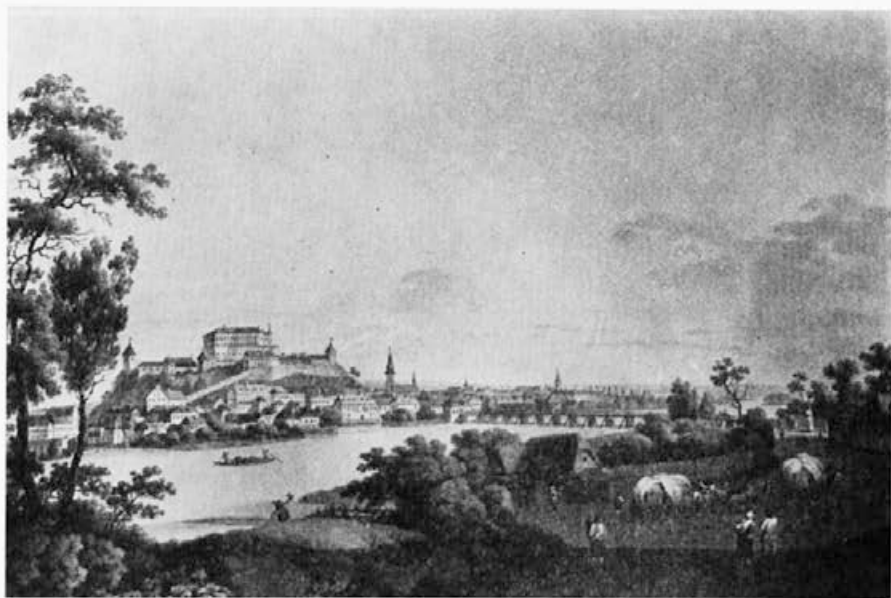
78 *Ferdinand Runk*: Maribor, okoli 1798, Dunaj, Kupferstichkabinett

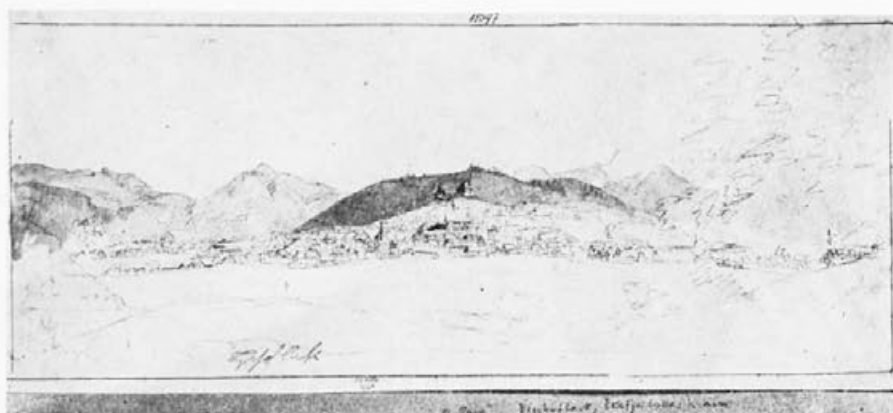
79 *Ferdinand Runk*: Maribor, okoli 1798, Dunaj, Albertina

80 *Ferdinand Runk*: Planina, grad Hasberg, konec 18. stoletja, Dunaj, Kupferstichkabinett

81 *Ferdinand Runk*: Ptuj, okoli 1798, Dunaj, Albertina

82 *Ferdinand Runk*: Škofja Loka, konec 18. stoletja

83 *Ferdinand Runk*: Tržič, konec 18. stoletja, Dunaj, Kupferstichkabinett